

Оксана Мацей,
заступник директора
Тетяна Мельник, завідувачка
відділу обслуговування Наукової бібліотеки
Хмельницького національного університету

Бібліотекар – професія романтиків

***Анотація.** У статті висвітлено життєвий і трудовий шлях ветеранки Наукової бібліотеки ХНУ, яка своєю працею зробила вагомий внесок у розвиток книгозбірні, зокрема у запровадження автоматизації бібліотечних процесів, обслуговування користувачів та просвітницьку діяльність книгозбірні.*

***Ключові слова:** Наукова бібліотека, бібліотечна професія, кадри, новітні технології в бібліотечній діяльності.*

Яскравою представницею бібліотекарів-романтиків є Тетяна Геннадіївна Панасюк (Конопля) – бібліотекарка, керівниця, аналітикиня, організаторка, творча особистість, яка поєднала в собі професійний педантизм із мрійливістю і почуттям гумору, вмінням викликати у людей емоційне піднесення через впевненість у своїх діях, дотепний жарт і нестандартне вирішення проблем [10, с. 897].

Народилася Тетяна Геннадіївна 16 листопада 1959 року в с. Ключі Ірбітського району Свердловської області, де й пройшло її дитинство. Батько, Геннадій Георгієвич Конопля, працював директором школи, а мати, Маргарита Миколаївна, – стоматологом. Разом із молодшою сестрою Людмилою з раннього дитинства захопилася читанням. Життєві обставини склалися так, що після закінчення школи Тетяна рік пропрацювала завідувачкою сільської книгозбірні. Зрозумівши, що робота бібліотекаря – її покликання, вступила до Челябінського державного інституту культури, який закінчила в 1981 році, одержавши направлення до Тюменської обласної бібліотеки на посаду бібліографа, де отримала чималий досвід роботи з читачами та інформацією.

У 1986 році через заміжжя із військовим змінює прізвище на Панасюк і переїздить до України в м. Хмельницький, де влаштовується на роботу в бібліотеку-філіал для дорослих № 7 міської ЦБС. Це місце було декретним, але поруч з бібліотекою-філіалом закінчувалися роботи з будівництва та облаштування 9-типоверхової будівлі бібліотеки Хмельницького інституту побутового обслуговування, і з січня 1988 року Тетяна Панасюк перейшла на роботу до інституту на посаду старшого бібліотекаря, де й працювала до виходу на заслужений відпочинок у серпні 2021 року.

Початок роботи в інститутській книгозбірні співпав із переїздом у новий бібліотечний корпус, під час якого відбулося знайомство Тетяни Панасюк із багаточисельним колективом та ознайомлення з фондом не тільки свого відділу, а й усієї книгозбірні (штат на той час становив 58,5 одиниць, а фонд понад 613 тис. примірників).

У 1992 році в сім'ї Панасюків народилася довгоочікувана донька Марина і три роки декретної відпустки були присвячені лише їй (чоловік був увесь час на роботі, а близьких родичів поряд не було, тож молода мама виховувала доньку практично сама).

90-ті роки було важкими для економіки нашої країни. Були вони тяжкими і для книгозбірні університету у плані фінансування, розвитку фонду. Але саме в цей період,

поступово, із придбанням першого комп'ютера, програмного продукту, ознайомленням з можливостями Інтернету розпочався період інформатизації книгозбірні.

Після виходу з декретної відпустки Тетяна Геннадіївна разом з колегами занурилася у нові робочі процеси - пересистематизацію фонду з ББК на УДК, рекаталогізацію, створення рубрикаторів до Електронного каталогу на фоні обслуговування все більшої кількості читачів та багато ін. Саме наприкінці 90-х років видача документів за рік почала перевищувати 1 млн. примірників, а на початку 2000-х було обслуговано найбільшу кількість читачів – понад 50 тисяч. Нинішня молодь навряд чи повірить, що в той час в університетській книгозбірні всі 5 залів на 500 посадкових місць були заповнені читачами, до кафедр стояли черги, бібліотекарі збивалися з ніг, працюючи у дві зміни з 9.00 до 20-00 год., зокрема і в суботу (а під час сесій і в неділю), переносючи на собі тонни книг, підшивок журналів та газет за запитамі читачів (студенти за браком вільних місць розташовувалися іноді і на підвіконнях залу) [9, с.125].

Збільшення кількості студентів сприяло розвитку університету і структури бібліотеки. У вересні 2002 року Тетяна Геннадіївна була переведена на посаду завідувачки відділу природничо-технічної літератури - одного з найскладніших відділів через великий (найбільший у книгозбірні) фонд, складні читацькі запити та переведення роботи на нові технології. Варто зазначити важливу роль наставників для становлення Тетяни Геннадіївни як фахівця бібліотечної справи, які прийняли її в колектив, стали не лише колегами, а й порадиниками і в якомусь сенсі замінили відсутню поруч родину, давали натхнення та спонукали до нових звершень. Це, насамперед, Тетяна Онищук - перша завідувачка відділу, в який прийшла працювати Тетяна Панасюк, а також його працівники - зав. сектору Зінаїда Бабак, бібліотекарка Галина Казмирчук. Найкращою подругою стала Раїса Драчук - зав.відділу виховної роботи, разом вони не тільки вирішували виробничі питання, а й допомагали одна одній у складних життєвих проблемах. Серед колег-однодумців була і тодішня директорка бібліотеки Валентина Петрицька, яка оцінила можливості молодої фахівчині, побачила її потенціал і призначила на посаду завідувачки відділу за підтримки тодішніх заступників директорки Олени Айвазян та Валентини Глухенької. Надійною опорою в подальшій роботі стали також завідувачі відділів книгозбірні: Ольга Великосельська, Оксана Бичко, Валентина Фоміних та інші колеги. У середині 2000-х років у бібліотеці працювали понад 90 бібліотечних працівників, завдяки яким процес автоматизації бібліотечних технологій значно прискорився і дозволив книгозбірні зайняти передові позиції серед вишів України. За сприяння Тетяни Геннадіївни, завдяки її організаторській та творчій діяльності, вмінню приймати сміливі рішення (як-от відмова від паперових читацьких формулярів та інших паперових форм обліку видачі, консервацію карткових читацьких каталогів та використання в обслуговуванні переважно пошукових можливостей електронного каталогу, навчання цим технологіям користувачів тощо) став можливим такий значний ривок у трансформації університетської книгозбірні [1, с. 62,119-120].

Поряд із вирішенням завдань інформатизації у відповідальності зав.відділу обслуговування є багато різних питань, зокрема робота з фондом. І якщо у роки, коли фонд максимально використовувався, перед працівниками відділу стояли завдання його оновлення, правильної розстановки та актуалізації, то в останнє десятиріччя через ліквідацію 2-х читальних залів на перший план вийшли питання збереження фонду, реорганізації, дослідження використання, оцифрування та просування в освітнє середовище університету. Варто зазначити, що у зв'язку з черговою реорганізацією структури бібліотеки в 2013 році всі відділи обслуговування були об'єднані в один підрозділ, який і очолила Тетяна Геннадіївна, отримавши у підпорядкування 15 працівників та понад 50 % фонду книгозбірні, розташованого на чотирьох поверхах бібліотеки.

Окрім надання інформаційних послуг кожна сучасна бібліотека здійснює активну просвітницько-виховну роботу завдяки організації масових заходів, презентацій тематичних

виставок, безпосередніх бесід із користувачами тощо. Тетяна Геннадіївна була авторкою, розробницею та учасницею низки проєктів, зокрема екологічного “Майбутнє планети в наших руках” та просвітницького “Здоров’я молоді – здоров’я нації”, а також активною учасницею програми “Молодий спеціаліст XXI століття”, яка успішно діяла в бібліотеці майже 10 років і об’єднала низку інноваційних проєктів (презентаційних, виставкових, конкурсних, проєкту «Кар’єра»), спрямованих на підтримку талановитої, перспективної молоді, практичну допомогу в досягненні ними вершин життєвого успіху [2, с. 151, 154]. Здобутим досвідом Тетяна Геннадіївна неодноразово ділилася у доповідях та публікаціях [5, 6, 8].

Особливої уваги керівника потребувала організація виставок з історії університету та його наукових досягнень як частини краєзнавчої діяльності бібліотеки. Організація виїзних виставок (до ювілеїв університету, різноманітних міжнародних, всеукраїнських та університетських конференцій), біля яких працівники відділу чергували, надавали консультації, з’ясовували інші робочі питання з викладачами, займала не останнє місце в роботі зав. відділу обслуговування. Замовлення транспорту, переміщення літератури та переносних стелажів між корпусами, підтримка виставки в актуальному стані – все це входило до кола службових обов’язків Тетяни Геннадіївни впродовж не одного року роботи.

Нова реальність спонукала до створення віртуальних виставок, яких за участі Тетяни Панасюк створено більше 15-ти. Крім того, постійною складовою роботи відділу обслуговування є актуалізація фонду на різноманітних інформаційних заходах (Днях інформації, кафедр, аспіранта, спеціаліста), на яких молоді науковці та студенти старших курсів ознайомлюються з основами наукового пошуку та літературою за фахом. Багато уваги приділяється і роботі з першокурсниками та викладачами - кураторами, зав. кафедрами, деканами [7, С. 82-91].

Варто зазначити, що нові технології (застосування відео та аудіовиставок, використання слайдів) значно покращили сприйняття матеріалу на заходах. Водночас інновації потребували постійного навчання персоналу, підвищення його кваліфікації, а в останні роки, за часів карантинних обмежень, ще й моральної підтримки. Справедливість і вимогливість та водночас турбота про співробітників відділу, їх навчання й вміння надати добрі поради - основні риси Тетяни Геннадіївни, яку поважають як співробітники бібліотеки, так і працівники університету. Відгуки працівників відділу про їхнього керівника тільки позитивні: «керівник з розвиненим стратегічним мисленням», «з нею легко працювати, оскільки дає чіткі завдання, виконання яких завжди контролює», «з таким керівником працюється з великим задоволенням, завжди панує дружня, спокійна атмосфера», «людина з аналітичним розумом», «креативна», «має чутливе серце», «відповідальна», «супер!», «молодець» тощо. Керівники бібліотеки характеризують діяльність Тетяни Геннадіївни також виключно позитивно, адже їй можна було довірити будь-яку справу, і вона її виконувала в першу чергу професійно, відповідально і в зазначені терміни, завжди була толерантною у відносинах з людьми. Зі слів директора бібліотеки О.Б. Айвазян: «Таких працівників завжди шкода відпускати. Тетяна Панасюк – ветеран університету і бібліотеки, керівник і людина, яка прагне робити свою справу якнайкраще, не забуваючи при цьому про людяність і повагу до колег».

За професіоналізм та сумлінне виконання посадових обов’язків Т.Г. Панасюк неодноразово відзначалася преміями, подяками, цінними подарунками та Почесними грамотами МОН України, Хмельницької обласної ради та університету, була занесена на Дошку пошани ХНУ (2008 р.) [4, с.18, 38].

Інтенсивна праця з обслуговування користувачів, просвітницька і наукова діяльність, робота з кадрами та безліч інших завдань потребували розрядки в багаточисельному жіночому колективі, тож у бібліотеці дотримувалися традицій спільного відзначення свят, колективних виїздів на екскурсії тощо. За тридцять три роки праці в НБ ХНУ Тетяна

Геннадіївна неодноразово долучалася до організації та проведення багатьох чудових свят та заходів. Варто відмітити її перемогу в конкурсі професійної майстерності на кращого бібліотекаря НБ ХНУ «Обираймо королеву» (1997 р.) [3, с. 28]. Активна життєва позиція, схильність до режисури, артистичність зробили неймовірно популярними серед колективу бібліотеки та університету її перформанси на новорічних та ювілейних заходах книгозбірні. Це ролі ведучої телебачення Руслани Писанки («Бібліотечний прогноз»), співачки Лайми Вайкуле (шлягер «Я вийшла на Кам'янецькій»), дикторки програми «Новини», втілення ідей бібліотечних версій «17-ти миттєвостей весни», «Білого сонця в пустелі» та інших. Згодом її талант проявився вже у відеороліках: «Крик душі», «Ніч в бібліотеці», «Коронавірус». Усі задумки Тетяни Панасюк ставали хітами через витончений бібліотечний гумор та акторський талант [9, с.128-129].

Двадцять років на відповідальній посаді пролетіли непомітно. За цей час діяльність бібліотеки дуже змінилася. Але незмінним залишився характер пані Тетяни Панасюк. Відразу після набуття пенсійного віку, незважаючи на вмовляння керівництва, звільнила посаду зав.відділу і перейшла на посаду провідного бібліотекаря, вважаючи, що молодь має більше сил та енергії для подальшого розвитку бібліотеки, ще раз довівши, що відноситься до тих бібліотекарів, які здатні емоційно дивувати, завжди приходять на допомогу, давати корисні поради, виховувати власним прикладом, бути романтиком у своїй професії.

Список використаних джерел

1. Бібліотека університету: витоки та сучасність: зб. наук. статей та матеріалів, присвячений 50-ю з дня заснування наукової бібліотеки університету / за ред. О.Б.Айвазян.- Хмельницький: ХНУ, 2012.- 296 с.
2. Великосельська О.М. Проектна діяльність – важлива складова розвитку наукової бібліотеки Хмельницького національного університету // Бібліотека університету: витоки та сучасність: зб. наук. статей та матеріалів, присвячений 50-річчю заснування наукової бібліотеки університету/ за ред. О.Айвазян.- Хмельницький: ХНУ,2012. – С.139-156.
3. Звіт про роботу бібліотеки Технологічного університету Поділля за 1997 рік.- Хмельницький, 1998. – 59 с.
4. Звіт про роботу наукової бібліотеки Хмельницького національного університету за 2008 рік. – Хмельницький, 2009. – 48 с.
5. Панасюк Т.Г. Бібліотека ВНЗ в системі екологічної інформації та культури// Бібліотека в освітньому просторі.- 2008.- №5.- С.39-45.- [Формування інформаційних ресурсів з екології, роль НБ ХНУ в екологічній освіті.].
6. Панасюк, Т.Г. Екологічна освіта та екологічне виховання в науковій бібліотеці Хмельницького національного університету / Т. Г. Панасюк // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі. – 2011. – С.249-257. – [Досвід роботи НБ ХНУ по екологічній освіті та екологічному вихованню молоді: формування інформаційних ресурсів екологічної тематики, віртуальна довідка, діяльність в рамках проекту “Майбутнє планети – в наших руках”, комплексні заходи з пропаганди екологічних знань та ін.].
7. Панасюк, Т.Г. Роль наукової бібліотеки ХНУ в процесі адаптації студентів-першокурсників до навчання / Т. Г. Панасюк, О. М. Цегельник // Бібліотека в освітньому просторі : інформ. бюл. – Хмельницький : ХНУ, 2014. – №17 : Матеріали науково-практичної конференції "Бібліотека ВНЗ як джерело інформаційного

- забезпечення наукового та навчального процесу". – С.82-91. – [Діяльність НБ ХНУ в напрямку сприяння адаптації студентів-першокурсників до навчання].
8. Панасюк Т. Г. Роль бібліотеки у вихованні екологічної свідомості та культури студентської молоді / Т. Г. Панасюк, Л. І. Салюк // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Серія : Бібліотекознавство. Книгознавство. – Кам'янець-Подільський, 2018. – Вип. 5. – С. 172-178.
 9. Скарбниця знань університету / Уклад. О.Б.Айвазян, К.А.Чабан. – Хмельницький, 2002.- 130 с., іл.
 10. Хмельницький національний університет. Історія і сучасність: наук.-пізнав. вид. Кн. 3: 1995-2015 / упоряд.: Є.М.Свіргунець, П.К.Мельник.- Хмельницький: ХНУ, 2017.- 1060с.: іл., фотогр.